

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
Bismillahirrahmanirrahim

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

İŞLETMELERİN TEMEL KAVRAMLARI VE AMAÇLARI

1. HAFTA

- Ders Adı:** Genel İşletme
- Konu:** Giriş
- Hazırlayan:** [ORHAN ŞENSES]
- Tarih:** [01 EYLÜL 2026]

GİRİŞ

- **İşletme**, insanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere mal ve hizmet üretimi gerçekleştiren, ekonomik birimlerin genel adıdır.
- Bu bağlamda işletmeler;
- **üretim, pazarlama, finansman ve yönetim**
- gibi faaliyetleri sistematik bir biçimde yürüten organizasyonlardır.

NEDEN İŞLETME BİLİMİ?

- Küresel ekonomi ve rekabet ortamında işletmelerin rolü giderek artmaktadır.
- İşletme bilgisi; yöneticiler, girişimciler ve çalışanlar için stratejik karar alma süreçlerinde vazgeçilmezdir.
- Ekonomik sistemlerin sağlıklı işleyebilmesi için işletme kavramının doğru anlaşılması gereklidir.

İŞLETME KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ

- **Sanayi Devrimi** ile birlikte büyük ölçekli üretim ve organizasyon yapıları ortaya çıkmıştır.
- **20. yüzyıl** başlarında yönetim bilimleri gelişmiş ve işletme disiplini akademik bir alan hâline gelmiştir.
- **Günümüzde ise :**
- sürdürülebilirlik, dijitalleşme ve inovasyon gibi kavramlar işletmeciliğin merkezine yerleşmiştir.

GENEL İŞLETME DERSİNİN AMAÇLARI

- İşletmenin temel kavramlarını tanıtmak
- İşletme türlerini ve fonksiyonlarını açıklamak
- İşletme çevresi ve dinamiklerini analiz etmeyi öğretmek
- Öğrencilere iş dünyasına dair temel bir perspektif kazandırmak

TEMEL KAVRAMLAR (Örnek)

- **İşletme:** Mal ve/veya hizmet üreten organizasyon
- **Kâr:** Gelir ile gider arasındaki olumlu fark
- **Verimlilik:** Girdi ve çıktı arasındaki etkinlik düzeyi
- **Yönetim:** Hedeflere ulaşmak için kaynakların planlı kullanımı

SONUÇ

- Genel İşletme dersi, **modern iş dünyasını anlamamanın ilk adımıdır.**
- Temel kavramların kavranması, **öğrencilerin hem akademik gelişimi hem de kariyer planlaması açısından büyük önem taşımaktadır.**
- İşletmelerin yapısını ve işleyişini kavrayan bireyler, ekonomik ve sosyal sistemlerde daha etkin roller üstlenebilirler.

KAYNAKÇA

1. Eren, E. (2021). *İşletme Yönetimi*. Beta Yayınları.
2. Koçel, T. (2022). *İşletme Yöneticiliği*. Arıkan Yayınları.
3. Yüksel, Ö. (2020). *Genel İşletme*. Detay Yayıncılık.
4. Robbins, S.P., & Coulter, M. (2020). *Management* (14th Ed.). Pearson Education.
5. Akgemci, T. (2019). *Stratejik Yönetim*. Gazi Kitabevi.

1.1. işletmenin Temel Kavramları

- 1.1.1. İnsan İhtiyaçları ve Ekonomik Faaliyetler
- **İhtiyaç**,
- genel anlamda gereklilik, yokluk ve muhtaçlık anlamlarına gelmekte olup **karşılanmadıklarında, acı, üzüntü ve kaygı** , **karşılandıklarında ise sevinç, zevk ve gurur** gibi duygulara sebep olan bir kavramdır. (uslu ,2017:23)

- İşletmecilik açısından değerlendirildiğinde:
- **bütün ekonomik faaliyetlerin asıl nedeninin** insan ihtiyaçlarının karşılanması
- veya
- tatmin edilmesi
- olduğu görülür. (uslu ,2017:23)

- **Adam Smith'e** göre:
 - insanların yemek yeme ihtiyacı :
 - midelerinin dar kapasiteleri ile sınırlı iken,
 -
 - konfor, süs, giyecek, mobilya vb. gibi varlıklar için hissedilen ihtiyacın
 - belirli bir sınırı bulunmamaktadır. (uslu ,2017:23)
-
- İş ihtiyaçtan çıkıp ihtirasa dönüyor.

- İhtiyaçlarla ilgili bir diğer özellik de,
- psikolojik ve fizyolojik nedenlere dayanan ihtiyaçların karşılandıklarında önce artan bir memnuniyet vermesi,
- karşılanma devam ettikçe bir noktadan sonra duyulan hazzın azalması ve sonunda elem ve acıya dönüşmesidir (Marjinal fayda kavramı).

1.1.1.1. Birincil ve İkincil İhtiyaçlar

- 1.1.1.1.1. Birincil İhtiyaçlar (yemek, su, barınma vb.)
- İhtiyaçlar genel olarak verdikleri zevk veya üzüntü gibi duyguların şiddetine göre sınıflandırılırlar. Buna göre, ***birincil ihtiyaçlar*** genel olarak **fizyolojik** faktörlerin etkisi sonucu ortaya çıkan ihtiyaçlardır. Temel ihtiyaçlar karşılanmadıklarında hayatı çekilmez ve bazı durumlarda imkansız hale getirirler. (uslu ,2017:23)
- Yeme, uyuma, su, giyinme, barınma vb.

- 1.1.1.1.2. İkincil ihtiyaçlar (kitap okumak, seyahat etmek vb)
- İnsan ihtiyaçları sadece fizyolojik ihtiyaçlardan kaynaklanmaz. Fizyolojik ihtiyaçlar yanında insanın sosyal bir varlık olmasından kaynaklanan sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarda söz konusudur. Toplumsal refah arttıkça, uygarlık seviyesi yükseldikçe, ekonomik, kültürel ve teknolojik açıdan toplumda ilerlemeler kaydedildikçe ortaya çıkan ve gelişerek, çeşitlenerek artan ihtiyaçlara **ikincil ihtiyaçlar** denir. (uslu ,2017:23)

- **Birincil ihtiyaçlar** somut varlıklarla tatmin edilebilirken (yemek, içmek, barınmak vb) ,
- **ikincil ihtiyaçların** genel olarak bu tür varlıklarla tatmin edilmesi daha zor olup, bunların karşılanmasında daha çok **soyut varlıkların tatmin aracı olarak kullanıldığı** (kitap okumak, seyahat vb) görülmektedir.
- İkincil ihtiyaçlara sosyal ortamlarda bulunmak, kitap okumak, araç kullanmak, sevmek-sevilmek, saygı görmek, seyahat etmek, sinemaya gitmek vb. örnek olarak gösterilebilir. (uslu ,2017:23)

1.1.1.2. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

- Abraham Maslow (1908–1970), insanların ihtiyaçlarını **öncelik sırasına göre beş basamakta sınıflandırmıştır**. Bu basamaklar bir piramit şeklinde gösterilir. Alt basamaktaki ihtiyaçlar karşılanmadan üst basamaktakilere yönelmek genellikle zordur.

- Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi,
- psikolojide bireylerin motivasyonunu anlamak için kullanılan en bilinen modellerden biridir.

1. Fizyolojik İhtiyaçlar

(Temel Hayatta Kalma)

- Nefes alma, su, yiyecek, uyku, barınma, cinsellik.
- En temel yaşam gereksinimleridir.
- Karşılanmazsa diğer basamaklar önemini yitirir.

2. Güvenlik İhtiyaçları

- **Fiziksel güvenlik:**
 - Sağlık, iş güvenliği, tehlikelerden korunma.
- **Ekonomik güvenlik:**
 - İş, gelir, mal varlığı.
 - İnsan bu düzeyde düzenli ve öngörülebilir bir yaşam arar.

3. Sosyal İhtiyaçlar (Ait Olma ve Sevgi)

- Aile, arkadaşlık, aidiyet, sosyal gruplara katılım.
- İnsan sosyal bir varlıktır;
- yalnızlık, bu ihtiyacın karşılanmamasıyla ilişkilidir.

4. Saygı İhtiyaçları

- Başarı, itibar, tanınma, özgüven, statü.
- Hem kişinin kendi benlik saygısı hem de başkalarının ona gösterdiği saygı önemlidir.

5. Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı (En Üst Basamak)

- Kişinin tüm potansiyelini ortaya koyması, yaratıcılığını geliştirmesi, hayallerini gerçekleştirilmesi.
- Örneğin:
- sanat yapmak,
- yeni bir buluş geliştirmek,
- toplum için faydalı işler yapmak.

- Maslow daha sonra bu modele eklemeler de yapmıştır :
- (örneğin ;
- **bilme ve anlama ihtiyacı,**
- **estetik ihtiyaçlar,**
- hatta en üstte **kendini aşma – transcendence** basamağı).

- **KENDİNİ AŞMA (TRANSCENDENCE)**
- Tanımı
- Kendini gerçekleştirme, bireyin potansiyelini en üst seviyede kullanmasıdır.
- **KENDİNİ AŞMA ise ;**
- bundan daha ileri gidip, kişinin kendi varlığının ötesine geçmesi,
- **BAŞKALARI İÇİN YA DA DAHA YÜCE BİR AMAÇ İÇİN** yaşamasıdır.

- **Örnek 1 – Öğretmen**

Bir öğretmen çok iyi bir eğitim almış, mesleğinde başarılı olmuş ve yeteneklerini en üst düzeyde kullanıyorsa → **kendini gerçekleştirme.**

- Ama bu öğretmen,
- maddi karşılık beklemeden dezavantajlı çocuklara eğitim veriyor ve onların hayatını değiştirmeyi amaçlıyorsa → **kendini aşma.**

- **Örnek 2 – Doktor**
Doktorun alanında uzmanlaşması,
- başarılı ameliyatlara yapması → **kendini gerçekleştirme.**
- Savaş veya afet bölgesine gönüllü gidip insanlara yardım etmesi → **kendini aşma.**

- **Çanakkale'de kendi hayatını riske atarak arkadaşlarını kurtarmaya çalışan bir asker de kendini aşmaya çok güçlü bir örnektir. Çünkü burada kişinin kendi çıkarından ve hatta kendi yaşamından daha üstün gördüğü bir amaç**

- **Özellikleri**
- **Bireysellikten çıkış:** Kendi egosunu aşarak başkalarının mutluluğu, gelişimi ve iyiliği için çaba göstermek.
- **Evrensel değerler:** Bilgelik, adalet, şefkat, fedakârlık, insanlık yararına çalışma.
- **Manevi boyut:** Din, felsefe, sanat veya insani idealler aracılığıyla anlam arayışı.
- **Sosyal katkı:** Gönüllülük, insanlığa hizmet, çevreyi koruma, bilimsel buluş veya sanatsal miras bırakma.

- **İşletme ve Yönetim Açısından**
- Liderlerin ve yöneticilerin sadece kurum kârını değil, **toplumsal faydayı** da gözetmeleri.
- Kurumsal sosyal sorumluluk projeleri, sürdürülebilirlik çalışmaları.
- Çalışanların yalnızca bireysel başarı değil, **ekip ve toplum yararı** için motive edilmesi.

- Özetle:
Maslow'un hiyerarşisinde “kendini gerçekleştirme” bireyin kendi potansiyelini kullanmasıdır,
“Kendini aşma” ise bu potansiyeli **başkalarının yaşamını iyileştirmek ve daha büyük bir amaca hizmet etmek için** kullanmaktır.

Kaynakça

- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. Psychological Review, 50(4).
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2019). Organizational Behavior. Pearson.
- Koçel, T. (2020). İşletme Yöneticiliği. Beta Yayınları.

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Piramidi (Şema)

Maslow'un İhtiyaçları

arım

✨ Kendini Aşma
(Transcendence)
(Başkaları için Yaşamak,
Evrensel Değerler)

💡 Kendini Gerçekleştirme
(Yaratıcılık, Potansiyel)

🏆 Saygı İhtiyaçları
(Başarı, İtibar)

🤝 Sosyal İhtiyaçlar
(Ait Olma, Arkadaşlık)

🛡️ Güvenlik İhtiyaçları
(İş Güvencesi, Sağlık)

🧱 Fizyolojik İhtiyaçlar
(Yemek, Su, Uyku)

1.1.2.İŞLETME KAVRAMI:

İşletme

İşletme terimi üç farklı anlamda kullanılır:

1. Bir aracı çalıştırma, ona “iş gördürme”.
2. Çeşitli işlerin, faaliyetlerin yapıldığı yer, “işyeri”.
3. İnsan gereksinmelerinin karşılanması için ; mal ve hizmet üretiminin gerçekleştirildiği **iktisadi birimlerdir.**

İşletme

Belirli bir amacı gerçekleştirmek için kurulan,

(imalat, üretim, hizmet,kâr, vurgun... vb)

üretim faktörlerini uyumlu bir şekilde bir araya getirerek; (emek,sermaye,doğal kaynak, müteşebbis)

toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak,

mal ve hizmetleri üreten ekonomik bir birimdir.

1.1.3. İşletme ile ilgili Diğer Kavramlar

- **1.1.3.1. Mal ve Hizmet:**

- **Mal**, eşyalar, tuzlar, elmalar ve şapkalar gibi genellikle (her zaman değil) elle tutulan eşyalardır.

- https://tr.wikipedia.org/wiki/Mal_ve_hizmet

1.1.3. İşletme ile ilgili Diğer Kavramlar

- 1.1.3.1. Mal ve Hizmet:

- **Hizmetler**, doktorlar, çim bakım çalışanları, diş hekimleri, berberler, garsonlar veya çevrimiçi sunucular, kitap, dijital video oyunu veya dijital film gibi diğer insanlar tarafından sağlanan faaliyetlerdir.

- https://tr.wikipedia.org/wiki/Mal_ve_hizmet

- **ÜRETİM AŞAMASINDA EKONOMİK DEĞER OLUŞTURUP OLUŞTURMAMASINA**

- **GÖRE**

- **MALLAR ;**

- **1-Ekonomik olmayan (serbest) Mallar:**
- Elde etmek için çok fazla çaba harcanması ya da örgütlenme gerektirmeyen, doğada hazır bulunan ve ekonomik değeri olmayan serbest mallardır.
- Güneş ışığı, hava, yağmur suyu, deniz suyu, rüzgar vb. (uslu ,2017:30)

- **2-Ekonomik (iktisadi) Mallar:**

- İşletmeciliğin temelini oluşturan, doğada kıt bulunan ve elde etmek için çaba harcama mallardır.
- Bir bedel karşılığında alınıp satılırlar.
- Kitap, buzdolabı pc, kalem cep tel. ,mücevher , ayakkabı vb. mallardır.

• İHTİYAÇLARI KARŞILAMA
NİTELİĞİNE

• GÖRE

• MALLAR;

- **1-*Tüketim malları:**
- Nihai tüketicilerce tüketilen ve ihtiyaçları doğrudan karşılayabilen mallardır.
- Ekmek, ayakkabı, cep tel. vb.

- **2-*Üretim malları**
- **(endüstriyel mallar/yatırım malları):**
- Başka bir malın üretilebilmesi için gereken hammadde ve ara mamullerdir.
- Fabrika binası, üretim sürecinde kullanılan araç-gereç, petrol, hammaddeler, yarı mamuller vb.

• **KULLANIM SÜRELERİNE**

• **GÖRE**

• **MALLAR:**

- **1-*Dayanıksız mallar:**

- Bir defaya mahsus yada kısa sürede tüketilip yok edilen mallardır. İhtiyaç duyulduğunda bu malların tekrar elde edilmesi gereklidir. Ekmek, peynir, kibrit, su vb.

- **2-*Dayanıklı mallar :**

- Bir defa kullanılmakla tüketilmeyen, uzun vadede yavaş yavaş tüketilen mallardır. Tv., buzdolabı , oto, bina vb.

- BİRBİRİYLE İLİŞKİLERİNE

- GÖRE

- MALLAR:

- **1*Rakip mallar:**

- Birbirleri yerine kullanılabilen, birbirlerini ikame eden mallardır. Bunlara beyaz et yerine kırmızı et, kibrit yerine çakmak, elma yerine armut vb. örnek verilebilir.

- **2*Tamamlayıcı mallar:**

- Birbirleri yerine geçmeyen, birlikte kullanılan mallardır. Bunlara; çay-şeker, oto-benzin, yemek-tuz, cep tel.- şarj aleti, vb. mallar örnek olarak sunulabilir.

- **3*Bağımsız mallar:**

- Birbirlerinden bağımsız olarak kullanılabilen ve birbirleriyle hiçbir ilişkisi olmayan mallardır.
- Ayakkabı ve kalem,
- parfüm ve gözlük vb.

- SOMUT VEYA SOYUT OLUŞLARINA
GÖRE

- MALLAR:

- **1*Maddi mallar:**

- Elle tutulabilen, gözle görülebilen, belirli bir ağırlığı, hacmi ve kütlesi olan mallardır. Ekmek, kitap, oto vb.

- **2*Maddi olmayan mallar:**

- Elle tutulmayıp, gözle görülmeyen, bir ağırlığı, hacmi veya kütlesi olmayan soyut mallardır. Örn. İtibar, hizmet, marka, patent hakkı, imtiyazlar vb.

- Diğer taraftan;
- ihtiyaçların tümü somut mallarla karşılanamayacağı için **hizmet** kavramı ortaya çıkmıştır.
- Doktorluk, mühendislik, öğretmenlik, berberlik, vb. gibi soyut eylemler ile insan ihtiyaçlarının giderilmesi hizmet olarak adlandırılır.
- **Mal kavramında olduğu gibi, hizmet kavramında da karşılığında herhangi bir bedel alınmayan hizmetler bulunmaktadır.**

- Hizmetin ekonomik nitelikli sayılabilmesi için karşılığında bir bedel alınması ve bu bedelle başka bir ihtiyacın giderilmesi gerekir.
- Sivil toplum örgütleri, vakıflar, dernekler kar amacı gütmeyen organizasyonlar, vb. gibi kuruluşlar karşılığında herhangi bir bedel almadan topluma hizmet sunabilmektedirler.

- Bir işletme sadece mal veya sadece hizmet üretebildiği gibi, malı üretip, tüketiciye sunarak hizmet de verebilir.
- Mal ve hizmet arasındaki fark Tablo 1 de özetlenmektedir.

Tablo 1: Mal ve hizmet arasındaki fark

Mallar	Hizmetler
Ürünler elle tutulabilir.	Ürünler elle tutulamaz.
Tüketiciyle birebir ilişki düşük düzeydedir.	Tüketiciyle birebir ilişki yüksek düzeydedir
Malların üretimi ve tüketiciye sunumu sırasında tüketicilerin katılımı azdır.	Malların üretimi ve tüketiciye sunumu sırasında tüketicilerin yoğun katılımı vardır.
Ürünler depolanabilir.	Ürünler depolanamaz.
Sermaye yoğun üretim söz konusudur.	Emek yoğun üretim söz konusudur.
Üretim kalitesini ölçmek kolaydır.	Üretim kalitesini ölçmek zordur.
Kaynak: uslu yeter demir, 2017:32	

- **1.1.3.2. Tüketim ve tüketici:**

- **Tüketim**, insanların çok sayıda ve çeşitteki ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla;
- üretilen mal ve hizmetlerin kullanılmasıdır.
- Ekonomik değer taşımayan mal ve hizmetlerin işletmecilik açısından tüketimi söz konusu değildir.

- **İşletme açısından tüketici;**
- ekonomik mal ve hizmetleri belirli bir bedel karşılığında satın alan kişidir.

- **1.1.3.3. Arz ve Talep:**

- **TALEP KAVRAMI**

- Belirli bir dönemde belirli bir fiyattan tüketicilerin satın almak istedikleri ve satın alma gücüyle desteklenmiş mal ve hizmet miktarına talep denir.
- Bu kapsamda talep ve istek aynı kavramlar değildir.
- Bir malı satın alma isteğinin talebe dönüşebilmesi için satın alma gücüyle desteklenmiş olması **gerekir.** (herkes uçak alma talebinde bulunamaz)
- Kaynak:Yamak,Törüner,2015:21

- **ARZ KAVRAMI**
- Belirli bir dönemde belirli bir fiyattan üreticilerin üretmek veya satıcıların satmak arzusunda ve gücünde oldukları mal ve hizmet miktarına arz denir.
- Kaynak:Yamak,Törüner,2015:48

• 1.1.3.4. Maliyet ve kar:

- **Maliyet**, belirli bir amaca ulaşmak için katlanılan fedakarlıkların toplamı olarak ifade edilir.
- Bir diğer tanımda **maliyet, işletmenin mal ve hizmet üretirken katlandığı harcama ve giderlerin toplamı olarak açıklanır.**
- Kar, bir faaliyetin gerçekleşmesi sonucu elde edilen gelir ile bu faaliyeti gerçekleştirirken katlanılan harcamalar arasındaki olumlu farktır.

- **1.1.3.5. Etkinlik, verimlilik, karlılık ve Ekonomiklik:**

- İşletme biliminde **etkinlik**, belirli bir girdi ile en yüksek çıktının elde edilmesi, belirli bir çıktı düzeyinin en düşük girdiyle sağlanabilmesidir.
- **Verimlilik** (Prodüktivite); Üretimden elde edilen çıktıların, fiziksel niceliklerinin üretimde harcanan girdilerin fiziksel niceliklerine oranıdır.

- **Ekonomiklik** (iktisadilik)(Rasyonellik)
- Ekonomiklik, üretimin satış tutarının, üretimin maliyet tutarına oranlanmasıdır.
- **Satış niceliğinin artması**, (sayısal artış)
- **satış fiyatlarının artması**, (fiyat artışı)

• Kârlılık (Rantablite)

- Belirli bir zaman kesiti içinde, işletme faaliyetleri sonucunda elde olunan **toplam net kârın**, o zaman kesitinde kullanılan sermayeye/**kapitale oranıdır**.

- $$\text{KARLILIK} = \frac{\text{NET KAR}}{\text{SERMAYE/kapital}} * 100$$

- .

- **1.1.3.6. ÜRETİM VE ÜRETİM FAKTÖRLERİ:**

Üretim ve Üretim Faktörleri

- **Üretim,**
- insan ihtiyacını gideren mal ve hizmetlerin ortaya konması için yapılan ekonomik faaliyetlerin tümüdür.
- İşletmeler üretim yapabilmek için;
- emek, doğal kaynaklar, işgücü, sermaye, girişimci, teknoloji ve bilgi gibi üretim faktörlerine ihtiyaç duyarlar.

Üretim Faktörleri

- 1.1.3.6.1.Emek;
- hizmet ve mal üretmek için gerekli olan insan kaynaklarıdır.
- Bu insan kaynaklarına çalışmalarının karşılığında yapılan ödemeye, ücret denir.

Üretim Faktörleri

- 1.1.3.6.2.Doğal kaynaklar;
- doğal halde girdi olarak kullanılabilecek (araziler, arsalar, ormanlar, su kaynakları vb.) her şeyi kapsar. Bir arazinin kullanılmasında ödenen bedele, **rant** denir.

Üretim Faktörleri

- 1.1.3.6.3.Sermaye;
- bir işletmenin faaliyetlerini yürütebilmesi için gerekli olan fonlardır. Bu fonların sağladığı gelire **faiz**, denir.

- **Sermaye**; bir ticaret girişiminin gerçekleştirilmesi ve yürütülmesi için gerekli olan, bu işte kullanılan **para ve paraya çevrilebilecek malların tümü**.
- **Sermaye**; işletmeyi kuranlar tarafından, işletmeye konulan para, mal ve emek. Bir iş ya da işletme için yapılan toplam yatırım, üretim araçlarının tümü, kullanılmaya hazır para ve varlıklar olarak tanımlanabilir.
- <https://www.muhasibedersleri.com/ekonomi/sermaye-para.html>

- **1.1.3.6.4. Girişimci (müteşebbis);**
- bir işletmeyi **kuran ve riski üstlenen** kişidir. Girişimci bilgi toplayarak, emek, sermaye ve doğal kaynakları en verimli şekilde bir araya getirerek çalışmalarını sürdürür. Bu çalışmaların sonucunda girişimcinin elde ettiği gelire ise, kar denir.

- **1.1.3.6.5.Bilgi;** bilgi çağı olarak kabul edilen çağımızda bilgi, işletmeler arası rekabette en önemli silah durumuna gelmiştir.
- Bilgiyi, insan zekasının çalışması sonucu ortaya çıkan ürün şeklinde de ifade edebiliriz.

- **1.1.3.6.6.Teknoloji;**
- işletmelerin fiziki mal ya da fiziki olmayan hizmetlerin üretimi için makine, donanım, otomasyon sistemleri, vb. araçlara ihtiyaçları vardır.
- Bu araçlar en genel anlamda teknoloji olarak adlandırılır.

İŞLETMELERİN AMAÇLARI

İŞLETMELERİN TEMEL OLARAK ÜÇ AMACI VARDIR:

- 1-Kâr Elde Etmek (homoekonomikus)
- 2-Topluma Hizmet Etmek (sosyal)
- 3- Varlığını sürdürmek v büyümek

1. KÂR ELDE ETME AMACI

- * Kâr işletmelerin işleyişini değerlendirme amacıdır.
- * Kâr işletmeleri denetleme aracıdır.
- * Kâr çalışanları özendirme aracıdır.
- * Kâr gelişmenin ve sürekli var olmanın aracıdır.

2. TOPLUMA HİZMET AMACI

İşletmeler yaşadıkları toplumun birer ürünü olarak o topluma katkıda bulunur, hizmet ederler.

Temel konu işletmelerin ana amacının bu noktada odaklanıp odaklanmadığıdır.

Bir özel kesim işletmesi salt topluma katkı amacına yönelik olarak işletilmez.

3. VARLIĞINI SÜRDÜRMEK V BÜYÜMEK

- İşletmelerin kuruluş amaçlarından biri varlığını sürdürmek ve büyümek için çaba harcamaktır. İşletmeler diğer iki genel amacı olan
- 1- kar, elde etme ve
- 2-topluma hizmet etmek
- amaçlarını yerine getirebilmek için varlıklarını sürdürmek ve büyümek zorundadırlar.

4. ÖTEKİ AMAÇLAR

- A-** Uzun Dönemli **Büyüme**
- B-** Tüketicilere **Nitelikli Mal** Sunma
- C-** Çalışanlara **Uygun Ücret** Verme
- D-** Toplumsal **Sorumluluk**

İşletmelerin İşlevleri

- Üretim
- Dağıtım
- Pazarlama
- Muhasebe
- Finansman
- Eğitim
- AR-GE
- Reklam
- İnsan Kaynakları

- Bu işlevlerden hangilerinin uygulanacağı ya da hangileri için ayrı bölümler açılacağı;
- 1. üst yönetimin yaklaşımı,
- 2. işletmenin içinde bulunduğu özel koşullar,
- 3. işletmenin büyüklüğü,
- gibi unsurların etkisi altında kararlaştırılır.

İŞLETMELERDE ÇEVRE

İşletme çevresi, işletmelerin faaliyet/didinmelerini işletme dışından etkileyen fiziksel ve kültürel etkenlerin tümüdür.

İşletmelerde dış çevreyi oluşturan etkenler ve koşullar dört ayrı çevresel yapı içinde ele alınır.

1. TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL ÇEVRE
2. YASAL- SİYASAL ÇEVRE
3. EKONOMİK ÇEVRE
4. FİZİKSEL (DOĞAL) ÇEVRE

1.TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL ÇEVRE

Toplumsal çevre: sosyal sorumluluk yaklaşımında **İşletmeler;**

toplum, çevre ve tüketici çıkarlarının birlikte gözetilmesi

ilkesi ile hareket ederler. (bulundukları toplumun ihtiyaçlarına göre(Müslüman mahallesinde salyangoz satmamak vb) hareket ederler)

İşletmelerin toplum önünde “iyi” ve temiz bir kuruluş imajı kazanmak için yaptıkları faaliyetlere şu örnekler verilebilir (Berkman, 2000:5):

- ☐ Çevreyi kirletmemekten öte çevreye saygı göstermek
- ☐ Canlılara zarar vermemek
- ☐ Tüketicinin koşulsuz tatmini sağlamak
- ☐ Reklamlarda yanıltıcı olmamak,
- ☐ Aile hayatına saygılı olmak
- ☐ Çalışanların sağlığı için önlemler almak (örneğin sigara bırakma kampanyaları gibi)
- ☐ Toplumsal sorunlara duyarlı ve çözüm için katkıda bulunmak
- ☐ Her türlü ayrımcılığa (ırk, cinsiyet...) karşı duyarlı olmak
- ☐ Kültür ve sanat faaliyetlerini destekleyerek toplumsal yaşamı zenginleştirmek.

2. YASAL- SİYASAL ÇEVRE

İşletmelerin faaliyet/didinde alanlarında ,
uluslar arası ilişkilerinde ,
işletmelerin borç alacak ilişkilerinde ,
işletmelerin para bulma ilişkilerinde ,
personel ilişkilerinde ,
yetki ve sorumluluk ilişkilerinde
hukuksal düzenlemeler bulunur.

Bu kurallara uymayanlar cezalandırılır, uyanlar
mükafatlandırılır

7.09.2026

osenses@trabzon.edu.tr

izgi production
KosKosMiK.CoM

3. FİZİKSEL ÇEVRE

Genel anlamda yeryüzündeki **doğal kaynaklardır**.

Bunlar toprak, hava, su ve iklimdir.

Fiziksel çevre koşullarından **işletmeleri en çok etkileyen ögeler ;**

*yetersiz enerji arzı, *tükenen doğal kaynaklar ve *çevre kirliliğidir.

4. EKONOMİK ÇEVRE

İşletmeler ,içinde bulundukları ekonomik yapının birer ürünüdür.

Ekonomik yapıdaki üretim ilişkileri ve bunun tüm yansımaları işletmeleri etkiler.

***Ne üretilecektir? Ne kadar üretilecektir? Kaça üretilecektir?
Nasıl üretilecektir? Kimler için üretilecek ?***

Bu sorular işletme ekonomisinin temel konularını oluşturur.

Konuyu şekillerle açalım

Mal- Hizmet talebi/İstemi

Mal- Hizmet arzı/sunumu

**Mal ve
Hizmet
Pazarı**

**Kamu
(Halk)**

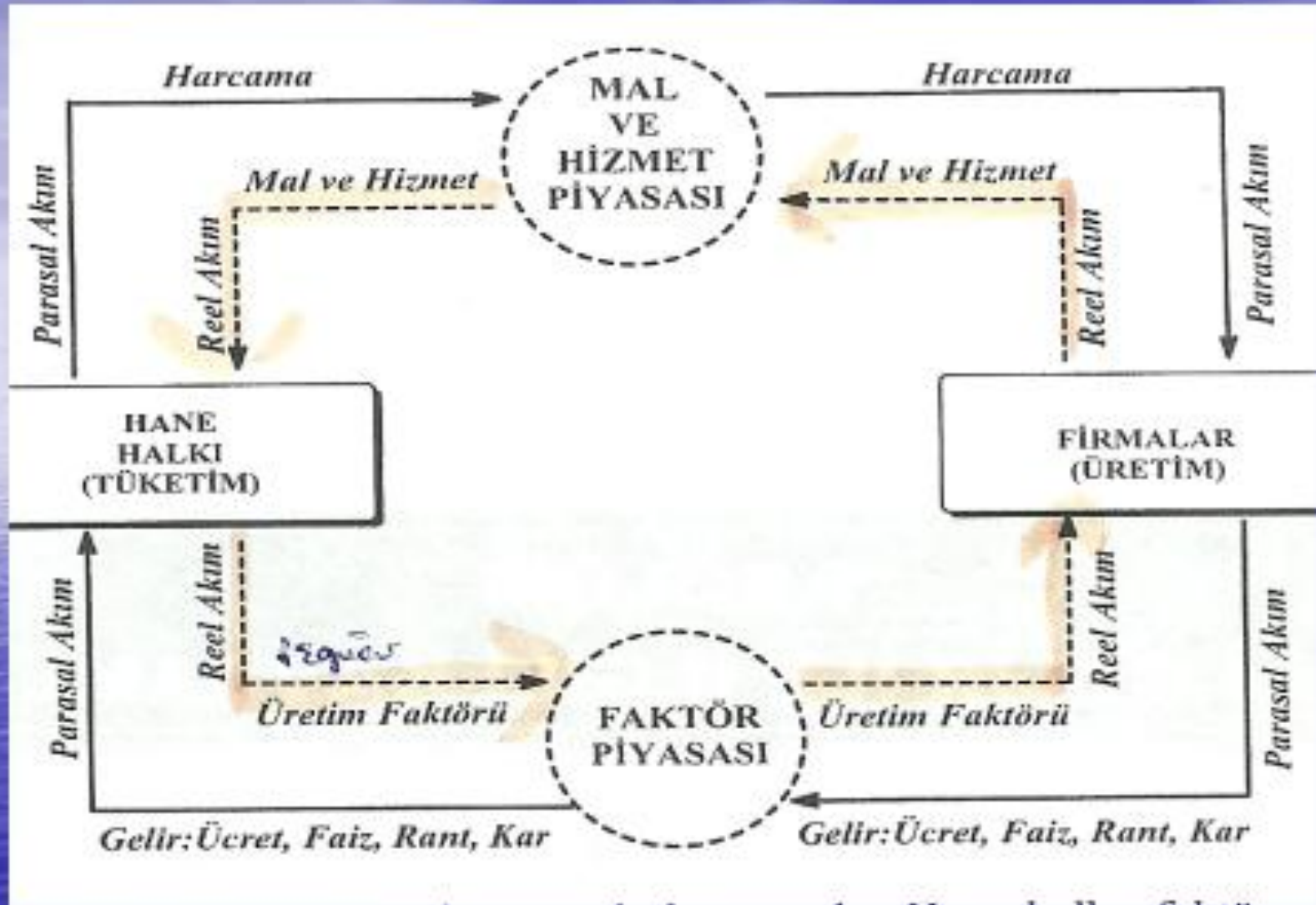
İşletmeler

(Halk üretim faktörlerini
vererek, karşılığında
para alır. İşletmeler
halka mal ve hizmet satar.
Karşılığında para alır.)

**Üretim
Araçları
Pazarı**

Üretim faktörleri arzı

Üretim ögeleri talebi

• İŞLETMELERİN BÖLÜMLENDİRİLMESİ

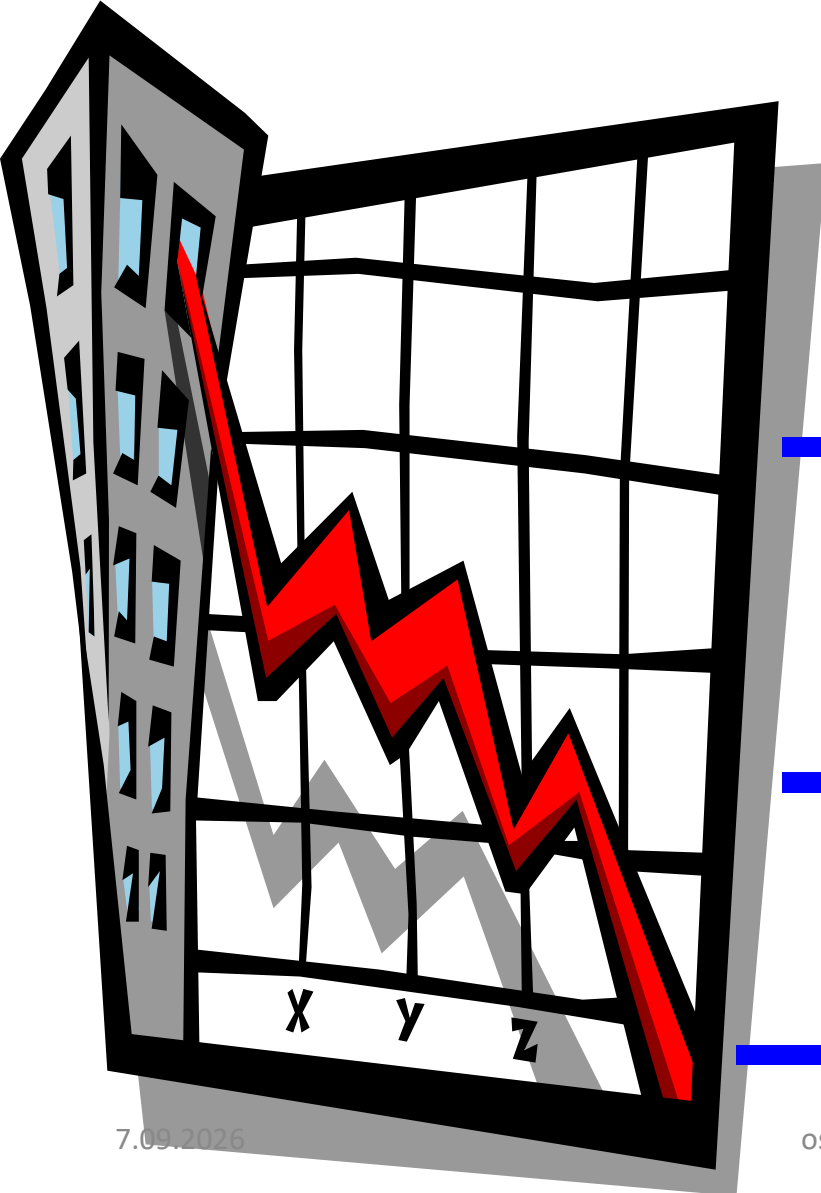
İŞLETMELERİN BÖLÜMLENDİRİLMESİ

1. Üretilen Mal ve Hizmet Çeşidi Yönünden
İşletmeler
2. **Kapitalin Mülkiyeti Yönünden**
İşletmeler
3. **Hukuksal Biçimleri Yönünden**
İşletmeler
4. Ulusal Köken Yönünden
İşletmeler
5. İşletmeler Arası Anlaşmalar Yönünden
İşletmeler
6. Öteki Yönlerden

ÜRETİLEN MAL VE HİZMET ÇEŞİDİ YÖNÜNDEN İŞLETMELER

1. ÜRETİLEN MAL VE HİZMET ÇEŞİDİ YÖNÜNDEN İŞLETMELER

1. A- ENDÜSTRİ İŞLETMELERİ

1. B- TİCARET İŞLETMELERİ

1. C- HİZMET İŞLETMELERİ

I. A- ENDÜSTRİ İŞLETMELERİ

(1.ÜRETİLEN MAL VE HİZMET ÇEŞİDİ YÖNÜNDEN İŞLETMELER)

**Üretim sürecinde ,
kullanılan girdileri ;
fiziksel ya da kimyasal yönden değişikliğe uğratarak ,
yeni bir mala dönüştüren
işletmelerdir.**

(saya,çivi,iplik vb. den **ayakkabı;
Süt,maya vb. den peynir, yoğurt vb.**

**fiziksel değişiklik
kimyasal değişiklik)**

1. A- ENDÜSTRİ İŞLETMELERİ

(1.ÜRETİLEN MAL VE HİZMET ÇEŞİDİ YÖNÜNDEN İŞLETMELER)

Başlıca Çeşitleri:

1.A.1. Analitik Endüstriler:

Hammadde çeşitli bölümlere **ayrıştırılır** ve bunların her biri değişik ürünlerin üretiminde kullanılır.

Örneğin;

ham petrolü ayrıştırarak benzin, gazolin, yağ, fuel, elde etme gibi

1. A- ENDÜSTRİ İŞLETMELERİ

(1.ÜRETİLEN MAL VE HİZMET ÇEŞİDİ YÖNÜNDEN İŞLETMELER)

Başlıca Çeşitleri:

1.A.2. *Sentetik Endüstriler:*

Bir ürünü elde etmek için hammaddeleri bir araya getiren işletmelerdir.

İlaç , Boya, Plastik, Deterjan üreten işletmeler

1. A- ENDÜSTRİ İŞLETMELERİ

(1.ÜRETİLEN MAL VE HİZMET ÇEŞİDİ YÖNÜNDEN İŞLETMELER)

1.A.3. Bir Hammaddeyi İşleyen Endüstriler:

Örneğin; şeker endüstrisinde **şeker pancarı** çeşitli aşamalardan geçirilerek şekere dönüştürülür.

1. A- ENDÜSTRİ İŞLETMELERİ

(1.ÜRETİLEN MAL VE HİZMET ÇEŞİDİ YÖNÜNDEN İŞLETMELER)

1.A.4. Montaj Endüstrileri:

Çeşitli parçaları bir araya getirip, takıştırarak temel malı elde eden endüstrileridir.

Uçak ve Otomobil üretimi gibi.

1. A- ENDÜSTRİ İŞLETMELERİ

(1.ÜRETİLEN MAL VE HİZMET ÇEŞİDİ YÖNÜNDEN İŞLETMELER)

1.A.5. Bütünleştirilmiş endüstriler:

Hammadde yeraltından çıkartılır, işlenir ve daha ileri düzeyde bir ürüne dönüştürülür.

Bakır, Demir Çelik endüstrileri

B- TİCARET İŞLETMELERİ (a-endüstri işletmeleri)

Ticaret kesiminde çalışan , üretici işletmelerin ürettikleri malların **toptancılığını**, **yarı toptancılığını** ve **perakendeciliğini** yapan işletmelerdir.

osenses@trabzon.edu.tr

C- HİZMET İŞLETMELERİ (a- endüstri işl.) (b-ticaret işl.)

Hizmet üreten ve pazarlayan her boyuttaki işletmelerdir.

Bunlar;

Konaklama (Otel, Motel) **Eğlence** (Tiyatro, Sinema) **Sağlık** (Hastane) **Eğitim- öğretim** (Okul) **Bakım Hizmetleri** (berber, elbise temizleyiciliği) **Taşıma ve iletişim Hizmetleri** (Eşya ve yolcu taşımacılığı, PTT) **Sigorta- finansman** (Sigortacılık, Bankacılık)

İşletmelerin Sınıflandırılması

Hizmet İşletmesi Türleri

- **Ulaşım** (Hava, Kara, Demir yolları, Metro)
- **Kamu Hizmetleri** (PTT, TEK, İSKİ)
- **Pazarlama** (Gıda, Perakende zinciri, Otomotiv vs.)
- **Finans** (Banka, Sigorta, Yatırım)
- **Emlak**
- Lokantalar, Oteller, Moteller, Seyahat Acenteleri
- **Medya**
- **İş Hizmetleri** (Reklam Ajansları, Kredi Hizmetleri, Bilgi İşlem Hizmetleri)
- **Sağlık Hizmetleri** (Hemşirelik Hizmetler, Hastaneler)
- **Kişisel Hizmetler** (Eğlence, Kuru Temizlik, Çamaşırhane vb.)
- **Uzmanlık Hizmetleri** (Avukat, Doktor)
- **Tamir Hizmetleri**
- **Hükümet** (Belediye Hizmetleri, Sağlık, Savunma)

İşletmelerin Sınıflandırılması

Hizmet İşletmesi – Üretici İşletme Arasındaki Farklar

1. Hizmet fiziksel olarak boyutlandırılmaz, tanımlanamaz ve ölçülemez.
2. Hizmet depolanamaz, saklanamaz, geri kazanımı mümkün değildir, üretildikçe tüketilir.
3. Hizmet insan davranışları ile yönlendirilen bir dizi faaliyetten oluşur.

İşletmelerin Sınıflandırılması

Hizmet İşletmesi – Üretici İşletme Arasındaki Farklar

4. Hizmet bir mal gibi test ve muayeneye tabi tutulamaz.
5. Bir mal için söz konusu olan kullanım ömrü hizmet için söz konusu değildir.
6. Hizmetin bir zaman boyutu vardır.

İşletmelerin Sınıflandırılması

Hizmet İşletmesi – Üretici İşletme Arasındaki Farklar

7. Hizmet talebe bağlı olarak anlık ve programlı talebin karşılanması şeklinde sunulur.
8. Hizmet sektöründe İnsan Kaynakları önemlidir.
9. Hizmet işletmeleri verdikleri hizmetleri diğer rakiplerinden daha kısa sürede vermek isterler.

KAPİTALİN MÜLKİYETİ YÖNÜNDEN İŞLETMELER

2.KAPİTALİN MÜLKİYETİ YÖNÜNDEN

(1.Üretilen Mal ve Hizmet Çeşidi Yönünden)

İŞLETMELERİN BÖLÜMLENDİRİLMESİ

Üretim araçlarının mülkiyetinin kimin olduğuna bakarak **üç**e ayırabiliriz.

2.A- ÖZEL KESİM İŞLETMELERİ

Üretim araçlarının mülkiyeti özel kişilerin elinde bulunan işletmelerdir.

2.B- KAMU KESİMİ İŞLETMELERİ

Sermayesinin tümü ya da çoğunluğu devlete ya da kamu tüzel kişilere ait olan işletmelerdir.

2.C- YABANCI SERMAYELİ İŞLETMELER

Üretim araçlarının mülkiyeti başka ülke girişimcilerine ait olan işletmelerdir.

HUKUKSAL BİÇİMLERİ YÖNÜNDEN **İŞLETMELER**

3.HUKUKSAL BİÇİMLERİ YÖNÜNDEN İŞLETMELERİN BÖLÜMLENDİRİLMESİ

3.1. Özel İşletmelerin Hukuksal Biçimleri

A- Kişi Şirketleri

- a- Tek Kişi işletmesi
- b- Adi Şirket
- c- Kollektif Şirket
- d- Adi Komandit Şirket

B- Sermaye Şirketleri

- a- Anonim Şirket
- b- Limited Şirket
- c- Sermayesi Paylara bölünmüş komandit şirket
- d- Kooperatif şirket
- e- Dernek ve tesislerin Şirketleri

3.2. Kamu İşletmelerinin Hukuksal Biçimleri

A- Kamu İktisadi Teşekkülleri

- a- İktisadi devlet teşekkülleri (İDT)
- b- kamu iktisadi kuruluşları (KİK)

B- Yerel Yönetim İşletmeleri

C- Katma Bütçeli Yönetim İşletmeleri

D- Döner Sermayeli İşletmeler

3.3. Yabancı Sermayeli İşletmeler

ULUSAL KÖKEN YÖNÜNDEN İŞLETMELER

4.ULUSAL KÖKEN YÖNÜNDEN İŞLETMELERİN BÖLÜMLENDİRİLMESİ

4.A- ULUSAL İŞLETME

Ülke sınırları içinde kurulmuş , kapital ve yönetim açısından başka bir işletmeye bağlı olmayan işletmelerdir.

4.B- ULUSLARARASI İŞLETME ve ÇOKULUSLU İŞLETME

Uluslararası işletme yalnızca kendi ülkesinde değil, başka ülkelerde de çeşitli dallarda didinmede bulunan işletmedir.

Çokuluslu işletme dünyayı tek bir Pazar olarak gören ve durumunu her yerde kıvamlı kılmak için kaynaklarını oralara aktaran bir Dünya şirkettir.

İŞLETMELER ARASI ANLAŞMALAR YÖNÜNDEN İŞLETMELER

5.İŞLETMELER ARASI ANLAŞMALAR YÖNÜNDEN İŞLETMELERİN BÖLÜMLENDİRİLMESİ

- Kartel
- Tröst
- Konzern
- Konsorsiyum
- Centilmen Anlaşmaları
- Tam Birleşme
- Holding

ÖTEKİ ÖLÇÜTLER YÖNÜNDEN İŞLETMELER

6.İŞLETMELERİN BÖLÜMLENDİRİLMESİNDE ÖTEKİ ÖLÇÜTLER

- 1. Büyüklükleri Açısından İşletmeler***
- 2. Egemen Olan Üretim Ögelerine Göre İşletmeler***
- 3. Sürekliliğine Göre İşletmeler***
- 4. Riske Katlanma Yönünden İşletmeler***
- 5. Yönetim Biçimlerine Göre İşletmeler***

Büyükölük Ölölöl

- Kantitatif (Niceliksel) Büyükölük Ölölöl
 - Sermaye miktarı
 - Üretim kapasitesi
 - Yıllık satışlar
 - Yıllık karlar
 - Çalışanların sayısı
 - Ödenen toplam ücret
 - Kullanılan hammadde miktarı
 - Harcanan enerji miktarı
 - Fiziksel alan
 - Makine parkı

- *KOBİ olmak için gerekli kriterlerden biri olan net satış hasılatı veya mali bilanço limiti, 500 milyon TL'den 1 milyar TL'ye yükseltildi.*

KOBİ NEDİR?

- Kobi (K üçük ve O rta B ütçeli İ şletmeler),
- yıllık 250 kişiden az işçi istihdam eden
- ve yıllık mali bilançosu 1.000.000.000 (birmilyar) TL'yi aşmayan
- ve bu yönetmelikte
- mikro işletme,
- küçük işletme ve
- orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birim
- Kaynak: <http://kobi.nedir.com/#ixzz3lhFTFNIG>

- Kobi kavramına çalışan sayısı, satış miktarı, sermaye miktarı, çalışma alanı, maaş dağılımı, üretim miktarı gibi birçok ölçüt etkindir.
- En genel ölçüt kavramları ise firma çalışan sayısı ve firmanın cirosudur.
- Kobi denildiğinde sadece kısıtlı bir tanımdan ziyade, bir bütünü ele almak daha doğru olur.
Çünkü Kobi kapsamına 3 farklı birim girmektedir.
Bunlar;
- Mikro ölçekli işletmeler, küçük ölçekli işletmeler, orta ölçekli işletmeler olarak sınıflandırılmakta.
- Kaynak: <http://kobi.nedir.com/#ixzz3lhGDkFgR>

- **Kobi'ler 3 grupta sınıflandırılmıştır;**

- **1- Mikro ölçekli işletme:** Bünyesinde yıllık **10 kişiden az çalışan** barındıran ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu **10 milyon Türk Lira'sını** aşmayan işletmeleri kapsar. (2025 güncellendi)
- **2- Küçük ölçekli işletme:** Bünyesinde yıllık **50 kişiden az çalışan** barındıran ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu **100 milyon Türk Lira'sını** aşmayan işletmeleri kapsar. (2025 güncellendi)
- **3- Orta ölçekli işletme:** Bünyesinde yıllık **250 kişiden az çalışan** barındıran ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu **1 milyar Türk Lira'sını** aşmayan işletmeleri kapsar. (2025 güncellendi)

- <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/9276/kobi-tanimi-guncellendi-daha-fazla-isletme-kamu-desteklerinden-yararlanabilecek>

KOBİ'ler

Avantajları

- *Kurulumu kolaydır.*
- *Maliyetleri düşüktür.*
- *Patron—çalışan ilişkileri yakındır.*
- *Müşteri hizmetlerinde etkilidir.*
- *Esnektir.*
- *Yenilikçi ve yaratıcıdır.*

Dezavantajları

- *Büyük şirketlerle rekabet etmekte zayıftır.*
- *Büyümesi zor ve kısıtlı olabilir.*
- *Finansmanı kısıtlıdır.*
- *Yönetim becerileri zayıf olabilir.*

Büyük İşletmeler

Avantajları

- *Ar-Ge için yüksek bütçe ayrılabilir.*
- *Büyük ölçekli satın almalar nedeniyle maliyetleri avantajlıdır.*
- *İş başı / iş dışı eğitimler daha kolaydır.*
- *Finansal açıdan güçlüdür.*
- *Yönetimi açısından etkindir.*
- *Üretim verimliliği yüksektir.*

Dezavantajları

- *Yönetim yanlışları toplumda bunalım yaratabilir.*
- *Aşırı politik güç kazanabilir.*
- *Esnek olamayabilir.*